

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет психології
Кафедра педагогічної та вікової психології

Методика викладання
психології у закладах вищої
освіти:

методичні рекомендації до самостійної роботи та виконання професійно-орієнтованих індивідуальних науково-дослідних завдань для здобувачів освіти спеціальності 053 «Психологія»

ОС «Магістр»

ЛУЦЬК-2023

УДК 378.016:159.9

Розглянуто та рекомендовано до друку науково-методичною радою Волинського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 7, від 16 березня 2023 р.), методичною комісією факультету психології (протокол № 7, від 22.02.2023 р.) й кафедрою педагогічної та вікової психології (протокол № 7, від 21.02.2023 р.)

Укладач – **Іванашко О. Є.**, кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогічної та вікової психології

Рецензенти:

Я.О.Гошовський, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Волинського національного університету імені Лесі Українки

О.І. Остапівський, кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології ВППО.

М54

Методика викладання психології у закладах вищої освіти: методичні рекомендації до самостійної роботи та виконання професійно-орієнтованих індивідуальних науково-дослідних завдань для здобувачів освіти спеціальності 053 «Психологія» ОС «Магістр» / укладач Іванашко О.Є. Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2023. 68 с. (2,8 др.а.)

© Іванашко О.Є., 2023

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Основна мета організації самостійної роботи з навчальної дисципліни "Методика викладання психології у закладах вищої освіти" полягає в наданні студентам методичної допомоги при самостійному вивченні теоретико-методологічних знань про принципи, методи та механізми передачі та засвоєння знань з психології, формуванні навичок та вмінь здійснювати педагогічну діяльність у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу.

Завданнями є:

1. Розробка загальної методики організації процесу вивчення навчальної дисципліни «Методика викладання психології у вищих навчальних закладах».
2. Визначення особливостей організації навчальної діяльності, змісту лекційних та практичних занять.
3. Формулювання методичних порад щодо організації самостійної роботи здобувачів освіти.

Керівництво самостійною роботою здійснюється викладачем, який проводить практичні заняття з дисципліни. Він рекомендує студентам на вибір завдання за кожною з тем навчальної дисципліни (перелік завдань подано вище), встановлює термін виконання самостійної роботи (робота повинна бути подана на перевірку не пізніше ніж за два тижні до початку екзаменаційно-залікової сесії). На перевірку подається тільки повністю завершена самостійна робота, яка не повертається на доопрацювання. За запитаннями з приводу виконання самостійної роботи потрібно звертатись до керівника у зазначений для цього період. Результати виконання самостійної роботи викладаються студентом у звіті, на основі якого керівник оцінює роботу студента.

Позитивно оцінюються: глибина та масштаб аналізу, наявність власної думки, рівень володіння та застосування бази знань дисципліни, правильність та повнота виконання завдань самостійної роботи, якість оформлення та вчасність подання.

Одним із головних завдань вищої школи є розвиток пізнавальної активності здобувачів освіти, виховання у них вимогливості до себе, бажання і потреби працювати творчо, постійно поповнювати і удосконалювати свої знання. Вміння самостійно засвоювати і творчо застосовувати знання на практиці є важливим показником загальної і професійної підготовки випускників вузів. Важливість правильно організованої, ефективної самостійної роботи здобувачів освіти актуалізують такі чинники:

1) обсяг інформації, який весь час збільшується (за наявними даними, обсяг інформації в системі «Інтернет» подвоюється кожні 100 днів, тобто щорічно у 7,3 рази), змушує викладачів орієнтувати здобувачів освіти на самостійне вивчення частини навчального матеріалу та збереження за собою установчої функції та функції контролю;

2) переконаність у тому, що самостійна робота сприяє розвитку творчого ставлення до знань, спонукає здобувача освіти до поглибленого вивчення теорії, допомагає застосовувати її для вирішення практичних завдань;

3) недостатнє володіння здобувачами освіти необхідними прийомами і навичками раціональної організації розумової праці;

4) усвідомлення того, що самостійна робота в процесі навчання у вузі формує вміння самостійно здобувати знання, що необхідно не лише під час навчання, а й у практичній діяльності після закінчення вузу.

Життя вимагає розвитку не лише змісту, а й методики організації самостійної пізнавальної діяльності людини, опанування нею нових пізнавальних технологій і засобів.

За своєю суттю самостійна робота є активною розумовою діяльністю здобувача освіти, пов'язаною з виконанням навчального завдання. Наявність завдання і цільової установки на його виконання вважають характерними ознаками самостійної роботи. Завдання, які доводиться

вирішувати здобувачу освіти в навчальній діяльності, стосуються таких її сфер:

— засвоєння матеріалу теми, яка розглядається на лекції (робота з конспектом лекції, рекомендованою навчальною літературою);

— конспектування фундаментальних робіт;

— розв'язування задач, проведення дослідів, експериментів тощо;

— підготовка рефератів, контрольних робіт, виступів (доповідей) на семінарському занятті;

— підготовка курсових, дипломних, магістерських робіт.

Усі ці елементи навчального процесу є самостійною роботою, оскільки здобувачі освіти здійснюють їх самостійно) індивідуально, в позааудиторний час.

Самостійна робота — навчальна діяльність здобувача освіти, спрямована на вивчення і оволодіння матеріалом навчального процесу без безпосередньої участі викладача.

Самостійна робота з виконання навчального навантаження охоплює три етапи.

1. Підготовка здобувача освіти до виконання завдання: теоретичне, психологічне, організаційно-методичне матеріально-технічне забезпечення самостійної роботи.

Теоретична готовність здобувача освіти виявляється в інтелектуальній підготовленості, тобто у здатності його застосувати свої знання для виконання завдання.

Практична готовність полягає у здатності самостійно планувати самостійну роботу, вміло використати конспект лекцій, підручники, посібники, розумові операції (аналіз, синтез, порівняння узагальнення, класифікацію та ін.).

Психологічна готовність здобувача освіти передбачає, передусім, наявність у нього мотивів до виконання конкретного завдання. Для того щоб поставлене перед здобувачем освіти завдання стало мотивом його розумової, практичної діяльності, воно повинно бути ним сприйняте.

Сприйняття завдання починається з актуалізації, що спонукає здобувача освіти до виконання поставленого завдання, а відповідно, до організації своєї самостійної роботи. Успіх підготовчого етапу залежить і від організованого, методичного, матеріально-технічного забезпечення самостійної роботи здобувача освіти (забезпеченість літературою, методичними рекомендаціями, наочними посібниками, інформаційно-комп'ютерною базою тощо).

2. Безпосереднє виконання навчального завдання - це найважливіший і найвідповідальніший етап самостійної роботи здобувача освіти. Оскільки навчальне завдання найчастіше постає у навчально-пізнавальній формі, то в процесі його виконання беруть участь усі психічні процеси, які забезпечують пізнавальну активність: відчуття, сприйняття, уява, пам'ять, мислення, увага та ін. На ефективність виконання завдання впливають такі особистісні якості здобувача освіти, як цілеспрямованість, наполегливість, відповідальність, тощо.

3. Аналіз виконаного завдання є завершальним етапом самостійної роботи. Під час аналізу здобувач освіти оцінює (шляхом самоконтролю, іноді взаємоконтролю) якість і час виконання завдання, ефективність використаних у процесі самостійної роботи методів і засобів.

Самостійна робота сприяє формуванню у здобувачів освіти інтелектуальних якостей, необхідних майбутньому спеціалістові. Вона виховує у здобувачів освіти стійкі навички постійного поповнення своїх знань, самоосвіти, сприяє розвитку працелюбності, організованості й ініціативи, випробовує його сили, перевіряє волю, дисциплінованість тощо. Під час самостійної роботи здобувачі освіти мають змогу краще використати свої індивідуальні здібності. Вони вивчають, конспектують літературні джерела, за потреби повторно перечитують їх окремі розділи, абзаци, звертаються до відповідних довідників і словників. Все це сприяє

глибокому осмисленню навчального матеріалу, виробляє в здобувачів освіти цілеспрямованість у здобутті знань, самостійність мислення. Самостійна робота здійснює і виховний вплив на здобувачів освіти, сприяючи формуванню і розвитку необхідних моральних якостей.

Професійно-орієнтовані індивідуальні науково-дослідні завдання.

Індивідуальні завдання, розроблені таким чином, дозволяють усім здобувачам освіти працювати самостійно з урахуванням рівня їх підготовленості, при цьому можлива самооцінка розуміння предмета. Разом з цим викладач має змогу оцінювати індивідуальні здібності та знання здобувачів освіти, оперативно змінювати завдання, враховуючи його об'єм і складність, тобто цілеспрямовано керувати пізнавальною діяльністю здобувача освіти.

Наявність в індивідуальних завданнях елементів наукових досліджень дає змогу здобувачам освіти ближче пізнати процес наукового пошуку, глибше зрозуміти суть явищ, які вивчаються, творчо підійти до засвоєння теоретичного матеріалу, отже, зробити знання теорії міцнішими і знайти їм практичне використання. Це, в свою чергу, забезпечує кращу підготовку фахівців до майбутньої роботи, сприяє ефективнішому формуванню в них вмінь і навичок практичної діяльності, розвитку творчих здібностей.

Зміст самостійної роботи та професійно-орієнтованих індивідуальних науково-дослідних завдань здобувачів освіти над конкретною дисципліною визначається силабусом освітнього компонента, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача. Навчальний матеріал освітнього компонента, передбачений силабусом для засвоєння здобувачем освіти в процесі самостійної роботи виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні навчальних занять.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ СР

З урахуванням змісту, цілей та завдань, що вирішуються у процесі СР з дисципліни «Методика викладання психології у закладах вищої освіти», вирізняються два її основних види:

I – СР, що забезпечує підготовку до поточних аудиторних занять і вивчення окремих тем або питань, передбачених для самостійного опрацювання;

II – пошуково-аналітична робота.

Види та форми СР	Форма контролю та звітності
<i>I. Підготовка до поточних аудиторних занять</i>	
1.1. Опрацювання прослуханого лекційного матеріалу, обов'язкових та додаткових літературних джерел	1.1. Активна участь у різних видах аудиторних занять
1.2. Вивчення окремих тем або питань, передбачених для самостійного опрацювання	1.2. Перевірка правильності виконаних завдань під час консультацій та аудиторних занять
1.3. Виконання домашніх завдань, написання рефератів, підготовка доповідей	1.3. Перевірка правильності виконання завдань, написання рефератів, заслуховування доповідей
1.4. Виконання та письмове оформлення завдань, тестів	1.4. Перевірка правильності виконання завдань і тестів під час аудиторних занять та консультацій
1.5. Підготовка до колоквіумів	1.5. Участь у колоквіумах
1.6. Підготовка до семінарських, практичних занять	1.6. Активна участь у семінарських, практичних заняттях
1.7. Підготовка до	1.7. Написання та перевірка

контрольних заходів (контрольних робіт) та інших форм поточного контролю	контрольної роботи, тестування тощо
1.8. Підготовка до підсумкового (семестрового) контролю	1.8. Перевірка екзаменаційних робіт
II. Пошуково-аналітична робота	
2.1. Пошук та огляд літературних джерел за заданою проблематикою	2.1. Доповідь за підготовленими матеріалами та їх оцінювання на аудиторних заняттях
2.2. Аналітичний розгляд наукових публікацій	2.2. Доповідь та обговорення результатів виконаної роботи під час аудиторних занять
2.3. Аналіз конкретних практичних ситуацій, підготовка до участі у ділових, кейсових іграх, виконання ситуаційних вправ	2.3. Участь у ділових, кейсових іграх, виконання ситуаційних вправ тощо

Для реалізації СР у процесі вивчення навчальної дисципліни здобувачі освіти виконують завдання різних типів і рівнів складності. Здобувачу освіти пропонуються типи завдань, які передбачають отримання матеріального результату.

Перший рівень СР забезпечує засвоєння предметних знань, основних понять та термінів, видів та способів діяльності, формування навичок, умінь, але не передбачає самостійного застосування набутого.

Другий рівень СР формує певні навички та вміння самостійно застосовувати засвоєні знання для виконання певних завдань:

- виконання вправ, тестів, розв'язання правничих ситуацій за лекційними матеріалами теми;

- підготовка контрольних запитань для перевірки рівня засвоєння навчального матеріалу теми;
- узагальнення теоретичних матеріалів за допомогою опорно-інформаційних схем;
- підготовка письмових робіт аналітичного характеру за тематичними матеріалами (рефератів, роз'яснень, консультацій) тощо.

Третій рівень передбачає самостійний інформаційний пошук, прийняття самостійних рішень та творчий рівень застосування набутих знань, навичок, умінь:

- підготовка тез доповіді, пропозицій, роз'яснень щодо практик застосування господарського законодавства тощо. Перевага надається завданням, які забезпечують алгоритмічно-дійовий та творчий рівень засвоєння знань, серед яких: завдання на вміння розв'язувати задачі; аналізувати ситуації, випадки. Факт виконання таких завдань свідчить про прагнення здобувачів освіти до самореалізації та професійної рефлексії в процесі навчання.

У процесі самостійної підготовки до практичних занять здобувачі освіти повинні опрацювати прослуханий лекційний матеріал, всебічно розглянути зміст питань, що виносяться на заняття, опрацювати навчальну літературу, опрацювати питання, які винесені на самостійне вивчення. Перевірку засвоєння знань здобувачі освіти здійснюють за допомогою контрольних питань для опрацювання лекційного матеріалу і підготовки до практичних занять, які охоплюють основні положення, що підлягають засвоєнню здобувачами освіти відповідно до кожної теми дисципліни.

Кожна тема, яка виносяться на самостійне вивчення, передбачає кілька практичних і тестових завдань.

Практичні завдання включають в себе підготовку до тематичних колоквиумів, написання рефератів та доповідей за заданими темами, задачі й тестові завдання.

Окрему увагу слід приділити засвоєнню рекомендованої основної та додаткової літератури за кожною темою.

Одним із важливих засобів у засвоєнні знань є написання рефератів. Написання реферату повинне починатись із складання продуманого змісту, який складається зі вступу, 2–3 розділів, які можуть ділитись на підрозділи. У вступі визначається мета і завдання, об'єкт і предмет дослідження, практичне і теоретичне значення теми.

В основній частині розкривається зміст досліджуваної проблеми.

Робота повинна завершуватись висновками, в яких викладаються основні результати дослідження.

Важливим засобом у засвоєнні знань студентами є вирішення ситуаційних задач, яке повинно носити творчий, аналітичний та самостійний характер з детальним обґрунтуванням рішень.

1.1. Самостійна робота, що забезпечує підготовку до поточних аудиторних занять

Самостійна робота здобувачів освіти забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної навчальної дисципліни, а саме: підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, практикумами, методичними вказівками тощо.

Зміст СР з конкретної дисципліни може складатися з таких видів:

- уважне слухання і конспектування лекцій;
- підготовка до аудиторних занять (лекцій, практичних);
- виконання практичних завдань протягом семестру;
- самостійне опрацювання окремих тем навчальної дисципліни згідно з навчально-тематичним планом, оформлення звіту про самостійну роботу;
- реферування, анотування рекомендованої літератури;
- формулювання висновків і підсумків;
- відповіді на запитання і самостійне формулювання запитань до навчальної теми;
- заповнення таблиць, креслення структурно-логічних схем;

- складання термінологічних словників;
- підготовка до усіх видів контролю, в тому числі до модульних і комплексних контрольних робіт;
- інші види діяльності, що ініціюються університетом, факультетом, кафедрою й органами студентського самоврядування.

При плануванні СР рекомендується користуватись нормами витрат часу (табл.1), які встановлені на основі багаторічного досвіду викладачів з організації самостійної навчальної роботи здобувачів освіти.

Таблиця 1

Рекомендовані норми часу на СР

№ з/п	Вид самостійної роботи	Навантаження, академічних годин
1.	Опрацювання лекційного матеріалу	8
3.	Підготовка до практичних (семінарських) занять	10
4.	Підготовка до контрольних заходів (контрольних робіт, тестування, колоквіумів, ПМК)	20
5.	Підготовка і написання рефератів тощо	20
6.	Опрацювання окремих розділів програм, які не викладаються на лекціях	30

Опрацювання лекційноо матеріалу. Важливу роль у СР відіграють лекції. Вони слугують тим підґрунтям та інструментом, що спрямовують здобувачів освіти до найраціональнішого вивчення навчальної дисципліни, дають йому знання в обсязі, необхідному для подальшого поглибленого вивчення навчальної дисципліни, роз'яснюють найскладніші поняття та положення навчальної дисципліни. Плідна робота здобувачів освіти на лекціях є запорукою

подальшого успішного оволодіння тим необхідним масивом знань, що сприятиме формуванню із здобувача освіти фахівця з необхідним рівнем знань та навичок. На початку лекції, як правило, викладач оголошує її тему, план проведення та необхідну навчальну літературу і нормативно-правові джерела на наукову і спеціальну літературу він також посилається у ході лекції. Тому здобувачі освіти повинні уважно слухати викладача, аналізувати отримувану інформацію, а також конспектувати найважливіші та необхідні масиви інформації. Наприкінці лекції можна поставити викладачеві запитання, отримати роз'яснення незрозумілих положень. Належне ведення конспекту забезпечить збереження необхідної інформації, яку у будь-який час можна буде проаналізувати.

Робота над конспектами лекцій, планами практичних занять. При підготовці до практичних занять здобувач освіти уважно читає складений ним конспект лекції та аналізує повторно отримувану інформацію, звіряє наявність викладеного на лекції та законспектованого ним матеріалу із планом практичного заняття, що знаходиться у навчально-методичному комплексі та методичних матеріалах для практичних занять із обраної дисципліни. При відсутності у конспекті матеріалу з окремих питань лекції, неповне розкриття того чи іншого питання або винесення їх на самостійне опрацювання чи написання реферату, доповіді зобов'язує здобувачів освіти звернутися до рекомендованих підручників, навчальних посібників і нормативно-правових актів.

Вивчення навчального матеріалу з підручників, навчальних посібників, опрацювання матеріалу за першоджерелами, науковою і спеціальною літературою.

Читання. В залежності від характеру матеріалу, що потрібно опрацювати під час СР, застосовують різні прийоми читання. *Ознайомче читання* дозволяє отримати про книгу чи статтю загальну уяву. Спочатку вивчають титульну сторінку,

анотацію, передмову. Після з'ясування сумарних даних про видання знайомляться зі змістом (переліком розділів). Встановлюється коло питань, які розглянуті автором. Далі гортаються сторінки, читаються вибіркові місця, щоб «схопити» сутність матеріалу, решта швидко переглядається. Подумки треба поновити сутність книги. Після ознайомчого читання здобувач освіти повинен вміти коротко переповісти зміст оглянутого видання.

Вивчаюче читання має на меті детальне засвоєння матеріалу з книги чи статті. Воно відбувається після ознайомчого етапу і триває певний час. Вивчаюче читання потребує зосередженості, повернень до опрацьованого, заглиблення у проблему, що викладена, самоперевірок. Необхідно робити записи, витяги, конспект. Завдання вивчаючого питання – ґрунтовне сприйняття матеріалу і можливість його добре запам'ятати.

За характером читання може бути суцільним та вибіркоким. При *суцільному* читається весь текст, не робиться ніяких пропусків. При *вибіркокому* – читаються певні фрагменти тексту.

Багато авторів пишуть таким чином, що зрозуміти їх не є надважким завданням для здобувачів освіти. Але велика частина матеріалів, з якими здобувач освіти зустрінеться під час СР, містить певні місця, що потребують пояснень. В цих випадках для подолання труднощів розуміння здобувач освіти може звернутись до довідникових видань. Переважно довідники мають форму словників, тобто побудовані за абеткою. Словники поділяються на загальні та спеціальні. Загальні, в свою чергу, можуть бути «енциклопедичними» та «тлумачними». Різниця полягає в тому, що в перші включають іншомовні слова. Другі дають пояснення лексиці певної мови і деяким словам з інших мов, які міцно увійшли у цю мову.

Записи під час читання. При опрацюванні матеріалу для СР потрібно вести записи, інакше малознайомий матеріал

швидко забувається. Такі записи можна робити на полях книги чи статті (якщо це видання з вашої особистої бібліотеки), на окремих аркушах, у зошиті, на картках. На полях роблять помітки олівцем. Визначають найбільш важливі місця, доповнюють своїми знаннями чи міркуваннями викладене, позначають твердження, що викликали схвали або були не зрозумілі. У разі необхідності такі помітки можна стерти. На окремих аркушах роблять записи для тематичних підборок матеріалу, який потім треба систематизувати. У зошитах опрацьовують великі за обсягом роботи. Картки використовують у разі подальшої компоновки обробленого матеріалу у вигляді картотеки. Записи повинні містити повні вихідні дані про видання. При цитуванні ставлять лапки, у місцях пропуску слів автора – крапки. Обов'язково нотується сторінка видання, рекомендується розділ та параграф. Записи слід починати після ознайомчого читання. Включати в них потрібно найбільш суттєві для видання положення, цифрові дані, основні факти чи гіпотези, нові висновки тощо. Завдання таких записів – швидко відновлювати уявлення про зміст роботи, з вичерпною повнотою пам'ятати та вміти розповісти про окремі, важливі частини тексту.

Конспектування. Воно дає можливість повністю засвоїти самостійно опрацьований матеріал. Застосування конспектування свідчить про значущість певних відомостей у даній СР. Зміст конспекту повинен дозволити здобувачу освіти:

- 1) чітко формулювати тематику вивченого;
- 2) робити план засвоєного матеріалу та логічно поділяти на частини створений текст;
- 3) розуміти місце самостійно опрацьованого матеріалу у контексті відповідних предмету та галузі знання;
- 4) виділяти у вивченому головне;
- 5) вміти наводити приклади для ілюстрації опрацьованого;

б) пов'язувати в систему знання, що були та здобуті самостійно;

7) уявляти, як використати самостійно здобуті знання на практиці.

У конспект вносяться тільки найбільш важливі відомості з матеріалу, який вивчається самостійно. Кожний запис потрібно попередньо продумати. Писати слід чітко, швидко, використовувати зрозумілі скорочення слів та умовні позначки. У записах роблять інтервали, залишають береги на кожному аркуші, щоб можна було вносити доповнення, уточнення, виправлення, власні коментарі. Кожну нову думку починають з абзацу. Виділяють назви розділів, визначення, схеми, формули, важкі та найбільш значні місця. Конспект є ефективним якщо міцно закріплює у пам'яті самостійно отриману інформацію.

Складання плану. План – це сукупність основних думок, назв елементів тексту у формі питання чи твердження. Самостійне складання плану сприяє глибокому аналізу тексту: розумінню структури, виділенню основних положень, визначенню головного, відволіканню від менш змістовного, логічному поділу матеріалу на частини, групуванню власних думок щодо опрацьованого матеріалу.

Формулювання тез. Тези – це коротко сформульовані основні положення тексту, стисле викладення головних його ідей, які увібрали в себе сутність переробленого самостійно матеріалу. Їх записують у вигляді цитат із тексту або своїми словами. У тезах внаслідок їх лаконічності відсутні приклади, що доводять певні факти. Однак тези втратять свій сенс якщо здобувач освіти не в змозі буди навести ці приклади по пам'яті. Вміння складати тези є свідцтвом високого рівня підготовки здобувача освіти та його СР.

Сприйняття нового матеріалу повинне супроводжуватися його розумінням, яке забезпечує повноту та глибину засвоєної здобувачем освіти інформації. Зрозуміти – це повністю осягати зміст та форму самостійно вивченого

явища чи предмета дійсності, його історичний розвиток та новизну, спрямованість, теоретичну та практичну значущість опрацьованого матеріалу у співвідношенні зі знаннями, отриманими раніше. Головним показником розуміння матеріалу, вивченого самостійно, є вміння правильно використовувати його у нових умовах.

Практичні заняття, колоквиуми. Мета практичних занять полягає у закріпленні і поглибленні набутих теоретичних знань здобувачів освіти, опануванні навичками їх застосування при вирішенні конкретних процесуальних ситуативних питань, контролі за засвоєнням матеріалу, стимулюванні самостійної роботи щодо засвоєння основних положень та вивчення специфіки галузі права.

Основою для підготовки до практичних занять є методичні матеріали з дисципліни. Тематичним планом передбачено проведення практичних занять з основних тем дисципліни. На практичних заняттях використовуються різні форми та методи контролю знань здобувачів освіти: усне опитування, дискусія, реферативні повідомлення та їх обговорення, вирішення практичних завдань, тестовий контроль.

Практичні заняття можуть проходити в різних формах: співбесіда, доповідь, реферативна доповідь, дискусія, колоквиум, рольові, кейсові ігри, складання процесуальних документів та ін.

Продуктивними і раціональними формами заняття є співбесіда та дискусія. Вони дають можливість обговорити питання з багатьох сторін і залучити до обговорення максимальну кількість здобувачів освіти, допомагають розвивати мислення та мову, сприяють засвоєнню матеріалу.

Здобувач освіти, беручи участь у практичному занятті, семінарі, при обговоренні того чи іншого питання повинен:

- чітко формулювати основні теоретичні положення;
- обґрунтовувати і доводити свої міркування і твердження;
- давати повну і стислу відповідь на поставлене запитання;

- доповнювати доповідача тощо.

У процесі самостійної підготовки до практичних занять здобувачі освіти повинні всебічно розглянути і усвідомити зміст питань, що виносяться на заняття, опрацювати необхідну літературу (підручники, навчальні посібники, наукову та спеціальну літературу). Перевірку засвоєння своїх знань здобувачі освіти здійснюють за допомогою питань для самоконтролю.

Кращій підготовці до практичних занять сприятиме використання різних технічних засобів та технологій (комп'ютер, відеотехніка, мережа Internet, інформаційні банки даних). Найзручніше у навчальному процесі використовують комп'ютер, він допомагає здійснювати пошук і систематизацію необхідної інформації, мінімізує витрати часу на такі дії, оптимізує самостійну роботу здобувачів освіти, надає доробкам здобувачів освіти закінченого і естетичного вигляду.

Загальні вимоги до учасників семінарського заняття:

- обов'язково прочитати текст першоджерела та рекомендовану додаткову літературу;
- підготуватися до виступу з кожного питання плану семінару;
- підготувати відповіді на запитання, наведені під кожним із пунктів плану заняття;
- рекомендовано виступати не з місця, а перед усією аудиторією;
- викладати думки своїми словами, а не завченими фразами, формулюваннями;
- будувати виступ згідно з планом, користуючись конспектом лише в разі цитування першоджерел;
- враховувати, що кожен виступ має складатися з трьох частин: вступу, основної частини і висновку;
- вільно триматися перед аудиторією, грамотно і переконливо говорити;

- кожен здобувач освіти бере участь в обговоренні всіх питань семінару;
- після відповіді товариша вміти прокоментувати основне положення проблеми, задати йому додаткове запитання;
- формулювання своєї позиції розпочинати словами „я стверджую, що...“, „я вважаю, що...“, „моя позиція з цього питання така...“;
- для підтвердження або ж спростування тієї чи іншої тези наводити аргументи (цитати з тексту першоджерела, або думки, істинність яких обґрунтована).

Тести. Особливим способом контролю знань студентів є тестове опитування. Особливість роботи при підготовці до тестового контролю полягає у тому, що позитивне виконання тестових завдань потребує точних знань, доброї пам'яті, а у певних випадках – розвитку інтуїтивного мислення, оскільки під час тестування заборонено користуватися будь-якими джерелами.

Тестове завдання складається з одного питання і декількох відповідей, серед яких одна чи кілька правильних. Здобувач освіти повинен вказати на правильні відповіді. У кінці заняття викладач робить висновок щодо рівня підготовки здобувачів освіти до заняття, відзначає позитивні і негативні сторони відповідей, аналізує їх та ставить завдання на наступне заняття.

Самостійне вивчення визначених тем дисципліни.

СР включає також самостійне поглиблене вивчення за визначеним переліком тем дисципліни, з яких не проводяться практичні заняття. Здобувачі освіти в процесі такої роботи користуються підручниками, навчальними посібниками, монографіями, науковими статтями. Відповіді на поставлені питання теми повинні бути розширеними, обґрунтованими з посиланням на науково-теоретичні джерела. Перевірка результатів такої СР (у вигляді письмової роботи чи реферату) здійснюється під час проведення запланованої індивідуально-консультативної роботи викладача зі

здобувачами освіти за графіком роботи кафедри чи індивідуальним графіком, узгодженим між викладачем та здобувачем освіти, та під час окремих аудиторних занять. Під час перевірки результатів СР оцінюється як письмовий результат СР, так і усна доповідь здобувача освіти з визначеної теми. Результатом перевірки повинне стати нарахування відповідної кількості балів відповідно до визначених критеріїв оцінювання.

Підготовка до модульного контролю та інших форм поточного контролю здійснюється здобувачами освіти шляхом написання контрольних робіт, виконання тестових завдань, вивчення матеріалу за переліком питань.

1.2. Пошуково–аналітична робота

Пошуково-аналітична робота є складовою СР і полягає у проведенні самостійного пошуку джерел науково-теоретичного і практичного характеру з тем дисципліни, що дозволяє глибше і детальніше опанувати всі питання, визначені тематичним планом.

Пошук та огляд літературних джерел за заданою проблематикою. Робота із каталогами бібліотек. Для належної підготовки фахівця вивчення тієї чи іншої правової дисципліни тільки за допомогою конспекту лекцій та навчальних посібників, підручників є недостатнім. Тому здобувачам освіти вкрай необхідно опрацювати першоджерела, наукову і спеціальну літературу. Її перелік, як правило, наводиться у навчально-методичному комплексі навчальної дисципліни. Для отримання необхідної літератури здобувач освіти зобов'язаний розпочати її пошук у бібліотеці. Якщо у методичному комплексі наводиться список додаткової літератури з усіма необхідними реквізитами (автор, назва джерела, місце та рік видання), то необхідно звернутися до алфавітного каталогу бібліотеки та знайти у ньому картку із необхідним джерелом і бібліотечним шифром. Якщо ж здобувач освіти проводить наукове дослідження обраної правової проблеми, готує наукову

доповідь, виступ на конференцію і йому не відомі реквізити джерела або саме джерело, то необхідно звернутися до систематичного бібліотечного каталогу. В цьому випадку завдання здобувача освіти зводиться до пошуку необхідної галузі (підгалузі) психології і в її межах знайти картку з необхідним джерелом та бібліотечним шифром. В інформаційно-бібліотечному комплексі бібліотеки зручною для користування є система комп'ютерних каталогів.

В подальшому здобувач освіти повинен оформити за встановленим зразком бібліотечне замовлення на літературу (внести шифр знайденого джерела та усі необхідні реквізити).

Робота із комп'ютерними інформаційними системами. Великий обсяг необхідної навчально-методичної та наукової інформації містить у собі мережа Internet, яка може бути використана здобувачами освіти у підготовці до занять, написанні доповідей, рефератів, курсових робіт та ін.

Активне і раціональне використання засобів технічного забезпечення і новітніх технологій сприятиме ефективній підготовці до навчальних занять, розширенню і поглибленню знань.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Під час самостійної роботи здобувач освіти опрацьовує теоретичний матеріал, виконує індивідуальні завдання, проводить науково-дослідну роботу тощо. Самостійна робота здобувачів освіти оцінюється під час поточного контролю, на підсумковому модульному контролі та підсумковому контролі.

Зміст самостійної роботи здобувачів освіти з освітнього компонента визначають силабус (програма) освітнього компонента, навчально-методичні матеріали, завдання та методичні вказівки викладача. При вивченні тем винесених на самостійне вивчення здобувач освіти повинен реферувати одну із запропонованих тем (Див. Методичні рекомендації до самостійної роботи).

Виконання завдань Самостійної роботи відбувається у межах підготовки практичних занять до кожної теми і передбачає написання реферату (обсягом 10-12 сторінок, структурованим за планом, з використанням наведеного списку літератури).

Реферат. Важливим засобом у засвоєнні знань є написання рефератів та виголошення реферативної доповіді. Тематика рефератів пропонується за визначеними темами практичних занять та СР. Мета реферативної доповіді полягає у засвоєнні здобувачами освіти основних аспектів розкритої у реферативному дослідженні теми, формуванні запитань, проведенні дискусії.

Вимоги до реферату: обсяг – 10-12 аркушів формату А4; структура – вступ, основна частина, висновок, список використаних джерел.

У вступі розкривається актуальність теми, визначається мета, в основній частині містяться основні положення дослідження, що розкривають тему, у висновку викладаються основні положення та пропозиції автора, що

впливають із розгляду теми. Реферативна доповідь та участь в її обговоренні можуть бути предметом окремого оцінювання викладачем або враховуватись ним при оцінці інших форм контролю.

Назва теми	Кількість годин	
	ДФН	ЗФН
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади організації начального процесу на заняттях з психології у закладах вищої освіти		
Тема 1. Методика викладання психології як науково-практична дисципліна. Теоретико-методологічні засади викладання психології.	11	14
Тема 2. Загальна характеристика принципів дидактики і їхня реалізація в методиці викладання психології. Дидактичні стратегії управління процесом формування пізнавальної діяльності у курсі психології.	10	13
Тема 3. Методи та технології навчання психології. Сучасні методи активізації навчання.	11	12
Тема 4. Підготовка і проведення лекційних занять з психологічних дисциплін.	11	12
Тема 5. Семінарські практичні, й лабораторні заняття з психології.	11	12
Разом :	54	64
Змістовий модуль 2. Методичні засади викладання психології у закладах вищої освіти		
Тема 6. Методичні особливості викладання навчальних дисциплін з психології. Організація планування та розробка курсу з психології.	11	14
Тема 7. Дистанційні технології навчання. Організація самостійної роботи здобувачів	11	14

освіти та проведення контролю в процесі навчання психології.		
Тема 8 Психологічні аспекти роботи викладача зов, як організатора взаємодії в педагогічному процесі. Психологічний аналіз конфліктів у педагогічній взаємодії, шляхи їх запобігання та стратегії вирішення	11	13
Тема 9 Викладач вищої школи як суб'єкт інноваційної педагогічної діяльності. Компетентності, які охоплюють нові ролі (професії) в системі вищої освіти: коуч; ментор; тьютор; фасилітатор; едвайсер. Студент як суб'єкт навчання і здобувач вищої освіти.	11	12
Разом :	44	52
Всього	98	116

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади організації начального процесу на заняттях з психології у вищих навчальних закладах

Тема 1. Методика викладання психології як науково-практична дисципліна. Теоретико-методологічні засади викладання психології.

1. Викладання психології у XVIII–XIX ст. (Києво-Могилянська академія).
2. Викладання психології у XIX ст. (навчальні плани середніх навчальних закладів Західної Європи).
4. Викладання психології у XX ст. у середніх навчальних закладах Західної Європи.
5. Викладання психології у: 18-19 століттях; у 20-му столітті; на початку 21 століття.

Теми рефератів:

Теорії навчання:

1. розвивальне навчання (Л.С. Виготський),
2. поетапного формування розумових дій,

3. загального розвитку (Ш.О. Амонашвілі);
4. проблемного навчання;
5. використання комп'ютерних технологій (Л.М. Проколієнко);
6. ієрархічного проектування нових інформаційних технологій (Ю.І Машбиць, М.Л. Смульсон);
7. колективного способу навчання (В.К. Дяченко).
8. Теорія нейролінгвістичного програмування (Дж. Гріндер, Р. Бендлер).
9. Вальсфдорська школа Р. Штайнера.
10. Теорія "вільного класу" (США).
11. Способи управління навчанням: програмоване навчання, алгоритмізація, проблемне навчання, комп'ютерне навчання, навчальні заняття-діалоги тощо.
Методи навчання (інциденту, ділових ігор, сугестопедії).

Тема 2. Загальна характеристика принципів дидактики і їхня реалізація в методиці викладання психології. Дидактичні стратегії управління процесом формування пізнавальної діяльності у курсі психології.

1. Принципи навчання психології.
2. Вибір методів навчання, засоби та умови їх реалізації.

Теми рефератів:

1. Ретроспективний аналіз розвитку теорії методів навчання в вищому навчальному закладі.
2. Нетрадиційні методи навчання у вищому навчальному закладі.
3. Система принципів та методів проблемного навчання психології.
4. Принципи та методи модульного навчання психології.
5. Методи дистанційного навчання.
6. Система принципів навчання в дидактиці.

7. Бінарний характер процесу навчання..
8. Основні компоненти процесу навчання.
9. Структура діяльності викладача психології в навчальному процесі.
10. Структура діяльності здобувача освіти в навчальному процесі.
11. Дидактична специфіка діяльності викладача і здобувачів освіти в процесі навчання.
12. Гностичні основи процесу навчання.
13. Здобувач освіти як суб'єкт навчальної діяльності.
14. Методичні основи оптимізації процесу навчання.

Тема 3. Методи та технології навчання психології. Сучасні методи активізації навчання.

1. Методи активного навчання: плюси і мінуси.
2. Програмоване навчання, проблемне та інтерактивне – що краще?
3. Інноваційні технології навчання: інтерактивне навчання (проблемні лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейсметод, презентації, рольові ігри, ділові ігри); дистанційне навчання.
4. Адекватні ситуації для використання видів активного навчання: програмованого, проблемного, інтерактивного.

Теми рефератів:

1. Психологія активних методів навчання.
2. Методи програмованого навчання.
3. Методи проблемного навчання.
4. Методи інтерактивного навчання.
5. В яких навчальних ситуаціях доцільніше використовувати Методи програмованого навчання? проблемного навчання? інтерактивного навчання?
6. В чому суть методу „мозкового штурму”? до якого типу активних методів навчання його відносять?
7. Лінійні, розгалужені, адаптовані програми – яка з них має найбільше переваг?

8. В чому різниця між груповими та фронтальними видами інтерактивного навчання? в яких навчальних ситуаціях використовуються?
9. Знайти додатковий матеріал до теми „Активні методи навчання”, зокрема закордоном, які ще види самостійної роботи здобувачів освіти застосовують в Німеччині, Франції, Англії, США, Китаї та ін.
10. Розробити план (структуру, послідовність) практичного заняття з використанням активних методів навчання на довільну тему в межах галузі психології. Підготувати частину цього заняття для демонстрації у групі.

Тема 4. Підготовка і проведення лекційних занять з психологічних дисциплін.

3. Міжпредметні зв'язки на заняттях навчальних заняттях з психології.
4. Лекції.
5. Нові лекційні форми.

Теми рефератів:

1. Методичні аспекти підготовки до лекції.
2. Вибір назви теми та визначення мети лекції.
3. Підбір і структурування матеріалу лекції.
4. Складання плану і написання конспекту лекції.
5. Початок, завершення та організація матеріалу лекції.
6. Стель викладення, вибір рівня складності змісту і викладення матеріалу лекції.
7. Підбір питань до змісту лекції. Роль наведення прикладів.
8. Перевірка розуміння матеріалу здобувачами освіти.
9. Динаміка рівня уваги здобувачів освіти на лекції.
10. Конспектування матеріалу лекції здобувачами освіти.
11. Елементи риторики.
12. Структура доведення або аргументованого викладу навчального матеріалу.

13. Основні логічні помилки на заняттях.
14. Використання законів формальної логіки.
15. Психолого-педагогічний аналіз лекційного заняття.
16. Управління учбовою діяльністю здобувачів освіти на лекціях.

Тема 5. Семінарські практичні, й лабораторні заняття з психології.

1. Методи програмованого навчання.
2. Методи проблемного навчання.

Теми рефератів:

1. Управління учбовою діяльністю здобувачів освіти на лекціях.
2. Управління учбовою діяльністю здобувачів освіти на семінарських заняттях.
3. Психолого-дидактичний аналіз змісту і форм організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти на аудиторних заняттях.
4. Управління учбовою діяльністю здобувачів освіти на семінарських заняттях.

Змістовий модуль 2. Методичні засади викладання психології у закладах вищої освіти

Тема 6. Методичні особливості викладання навчальних дисциплін з психології. Організація планування та розробка курсу з психології.

1. Місце методики викладання психології в системі наукового знання.
2. Місце методики викладання психології в системі психологічного знання.

Теми рефератів:

1. Використання спостереження у методиці викладання психології. Щоденникові спостереження. Інтроекція.

2. Особливості застосування експериментальних методів. Генетико-моделюючий експеримент. Діагностичні методи.
3. Методи обробки даних: кількісні та якісні. Інтерпретаційні методи: структурні та генетичні.
4. Анкета. Бесіда. Аналіз продуктів діяльності. Метод експертних оцінок.
5. Зв'язок методики викладання психології із загальною, віковою та педагогічною, диференційною, соціальною психологією, психологією праці, віковою фізіологією, педагогікою тощо.
6. Методика викладання психології і практика педагогічної діяльності.
Психолого-дидактичний аналіз змісту і форм організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти на аудиторних заняттях.

Тема 7. Дистанційні технології навчання. Організація самостійної роботи здобувачів освіти та проведення контролю в процесі навчання психології.

1. Самостійна робота з навчальної дисципліни.
2. Процес викладання як допомога в самостійній роботі здобувачів освіти.
3. Контроль в основі навчально-виховного процесу в межах викладання психологічних дисциплін.
4. Проведення і фіксація результатів здійснення контролю за різними формами організації навчального процесу здобувачів освіти.

Теми рефератів:

1. Методика реалізації міжпредметних зв'язків в процесі виконання курсової роботи. Методичні основи роботи з підручником, науковою літературою, періодикою.
2. Вимоги до конструювання індивідуальних форм навчальної роботи здобувачів освіти.

3. Дистанційні технології навчання. Сутність та доцільність використання дистанційного навчання.
4. Принципи роботи системи дистанційного навчання. Характерні ознаки дистанційного навчання. Види технологій дистанційного навчання.
5. Типологія самостійної роботи здобувачів освіти в сучасній дидактиці.
6. Психолого-дидактичний аналіз змісту і форм організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти в організації самостійної роботи.
7. Дидактико-методичні основи самоконтролю.
8. Контрольно-регулюючий компонент процесу навчання. Засоби здійснення контрольно-регулюючої діяльності викладачів в модульному навчанні.
9. Основні підходи до системи оцінки та контролю знань здобувачів освіти у Болонської Декларації.
10. Методичні основи розробки навчальних тестових завдань на основі реалізації принципу диференціації. Рейтингова система контролю.

Тема 8. Психологічні аспекти роботи викладача з во, як організатора взаємодії в педагогічному процесі. Психологічний аналіз конфліктів у педагогічній взаємодії, шляхи їх запобігання та стратегії вирішення

1. Специфіка організації процесу виховання у вищій школі
2. Принципи, методи і форми виховання у вищій школі
3. Виховна робота куратора академічної групи
4. Конфліктні ситуації та педагогічні конфлікти, причини їх виникнення
5. Особливості педагогічного конфлікту та умови його запобігання
6. Стратегії (моделі) вирішення педагогічних конфліктів

7. Навчання майбутніх педагогів управління конфліктними ситуаціями і вирішення педагогічних конфліктів

Теми рефератів:

1. Особливості педагогічного конфлікту, стадії його розвитку. Чим відрізняється педагогічний конфлікт від звичайного конфлікту у взаєминах.
2. Причини виникнення конфліктів у взаєминах «здобувач освіти - викладач» і «викладач - студентська академічна група». Чи бувають конфлікти, яких не можна вирішити?
3. Шляхи конструктивного подолання бар'єрів і вирішення конфліктів у педагогічній взаємодії «викладач - здобувач освіти».
4. Як готувати здобувачів освіти до вирішення конфліктів?
5. Чи є конфлікти, від яких не можна відмовлятися? Чи завжди в конфліктах є об'єкт зіткнення?
6. Позиція викладача в навчально-професійній взаємодії зі здобувачами освіти (розуміння, визнання і прийняття здобувача освіти).
7. Педагогічний конфлікт у взаєминах «здобувач освіти – викладач», його особливості, причини виникнення та моделі конструктивного розв'язання.
8. Педагогічний конфлікт у взаєминах «викладач – студентська академічна група», його особливості, причини виникнення та моделі конструктивного розв'язання.
9. Мета і зміст виховання студентської молоді.

Тема 9. Викладач вищої школи як суб'єкт інноваційної педагогічної діяльності. Компетентності, які охоплюють нові ролі (професії) в системі вищої освіти: коуч; ментор; тьютор; фасилітатор; едвайсер. Студент як суб'єкт навчання і здобувач вищої освіти.

1. Професійно-особистісний рівень викладача психології.
2. Вимоги до викладача психології: підготовка та професійна кваліфікація.
3. Професійна спрямованість особистості викладача. Види стилів та індивідуальний стиль діяльності викладача.
4. Підготовка викладача до навчального заняття. Система підготовчих дій.
5. Структура педагогічної діяльності викладача.
6. Нові педагогічні ролі науково-педагогічних працівників в системі вищої освіти. Зародження нових професій: - тренер; - коуч; - ментор; - тьютор; - фасилітатор; - едвайсер. Компетентності, які охоплюють нові ролі.
7. Нові виклики щодо підготовки фахівців перед ЗВО.
8. Психологічні аспекти роботи викладача з во, як організатора взаємодії в педагогічному процесі.
9. Студент як суб'єкт навчання і здобувач вищої освіти.

Теми рефератів:

1. Психологічні основи педагогічної оцінки, педагогічного такту, педагогічної етики. Знання предмету викладачем, інтелект, ораторські вміння,
2. Функції та ролі викладача психології. Психологічний супровід здобувачів освіти.
3. Психолого-педагогічні особливості становлення й розвитку психологічної компетентності викладача вищого навчального закладу.
4. Сучасна психолого-педагогічна модель викладача вищої школи та передумови її формування
5. Типологія особистості викладача ЗВО. Шляхи реалізації професійних якостей викладача ЗВО.
6. Професійно-педагогічне спілкування у вищій школі. Професійне вигорання та його профілактика.

7. Психологічні умови організації та ефективності професійного діалогу.
8. Розвиток професійної рефлексії майбутнього фахівця. Активне рефлексивне слухання та «Я-повідомлення» у комунікативній взаємодії.
9. Вплив «Я-концепції» викладача на його науково-педагогічну діяльність.
10. Соціально-психологічні чинники і психологічні механізми формування національної самосвідомості здобувачів освіти.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДЗ/ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНЕ ЗАВДАННЯ

Індивідуальні завдання виконуються самостійно із забезпеченням необхідних консультацій окремих питань з боку викладача.

Індивідуальна робота передбачає створення проєкту 2 типів складності.

Високий рівень складності – Професійно-орієнтоване завдання (обрати одне з 2 завдань)

(критерій оцінювання “відмінно”) – максимально 10 балів

1. Розробка силябусу вибіркового курсу в галузі психології.

- 1) Сформулюйте назву спецкурсу (вона має вирізнятися актуальністю та оригінальністю).
- 2) Розробіть програму навчального курсу.
- 3) Врахуйте знання, отримані з курсу «Методика викладання психології у закладах вищої освіти» та методичні рекомендації до виконання Професійно-орієнтованого навчання, розробити Силябус вибіркового курсу.
- 4) Висновки за результатами роботи представте у формі презентації інструктивно-методичних матеріалів вибіркового курсу.

5) Дедлайн – до завершення вивчення навчальної дисципліни (або до іспиту).

2. Розробити робочу програму елективного курсу (за темою дослідження), узгодити її з ОПП відповідної спеціальності.

(критерій оцінювання “відмінно”) – максимально 9 балів (обрати одне з 3 завдань)

1. Розробка силабусу навчального курсу «Психологія».

1). Зайти на сайт університету.

2). Обрати на будь якому факультеті навчальний план Середня освіта.

3). Проаналізувати посеместрову кількість годин на вивчення навчального курсу Психологія.

4). Використавши знання, отримані з курсу «Методика викладання психології у закладах вищої освіти» та методичні рекомендації до виконання Професійно-орієнтованого навчання розробити Силабус навчальної дисципліни.

5). Дедлайн – до завершення вивчення навчальної дисципліни (або до іспиту).

2. Скласти план-сценарій проведення виховного заходу зі студентами з актуальної проблеми.

3. Розробити схематизований конспект міні-лекції та мультимедійну презентацію за однією із тем навчального курсу

Середній рівень складності (обрати одне з 5 завдань)
(критерій оцінювання “добре”) – максимально 8 балів

1. Навчальний проєкт, підготовлений здобувачами освіти самостійно, представляє собою матеріали для навчального курсу з дисциплін «Загальна психологія», «Історія психології», «Соціальна психологія», «Вікова психологія», «Психологія

спілкування», «Психологія сім'ї», розроблені на основі отриманих у межах курсу знань та навичок.

Як індивідуальне завдання може бути використана одна із нижче запропонованих тем з навчальної дисципліни.

Індивідуальна робота передбачає: наявність матеріалів з обраної теми (на магнітних носіях):

- вступу;
 - ✓ мета: що дізнається здобувач освіти у межах теми;
 - ✓ завдання.
- переліку питань та літератури до теми;
 - ✓ основна (1-2 джерела);
 - ✓ додаткова (3-5 джерел);
 - ✓ ресурси Інтернет (1-3 джерела).
- Змісту питання:
 - ✓ у вигляді пакету слайдів;
 - ✓ словника з теми (дерево понять, визначення понять з посиланням на джерело);
 - ✓ огляду персоналій з теми (фото, біографічні дані, вклад у розробку питання);
- вправ для самостійного опрацювання матеріалу теми:
 - ✓ практичної роботи з проблеми (3 вправи);
 - ✓ від теорії до практики (2 вправи).
- професійно-орієнтовані інтерактивні завдання:
 - ✓ аналізу ситуацій;
 - ✓ аналізу власного досвіду;
 - ✓ практикуму (тест або вправа або приклад виконання);
 - ✓ теми для подальшого обговорення;
 - ✓ аналізу наукової статті (останні 2 роки видання / додати ксерокопію статті);
- підсумкового тесту з запропонованої теми (5 завдань).

Теми для ІНДЗ

1. Предмет і завдання методики викладання психології. Таксономія навчальних задач при вивченні психології.
2. Організація навчальних занять з психології у закладах вищої освіти. Організація та проведення лекційних, практичних та лабораторних занять із психології.
3. Практичні методи навчання психології (лабораторні роботи, що моделюють психологічні експерименти; виконання психодіагностичних завдань; рішення психологічних завдань; вправи; групова дискусія; дидактичні й ділові ігри, що імітують досліджувані процеси).
4. Самостійна робота здобувачів освіти під час вивчення навчальної дисципліни «Психологія». Основні принципи перевірки та оцінювання знань з психології.
5. Використання наочності під час викладання навчальної дисципліни «Психологія». Особливості використання технічних засобів у процесі викладання психології.
6. Поняття контролю та його функції. Основні принципи перевірки та оцінювання знань з психології.
7. Методи контролю і самоконтролю у вивченні психології. Критерії оцінки знань та умінь з психології. Використання тестування для перевірки знань з психології.
8. Класифікація методів навчання та особливості їх застосування у процесі вивчення психології. Проблемне навчання та його ефективність у процесі викладання психології.
9. Позааудиторна робота з психології у середніх та вищих навчальних закладах. Особливості підготовки рефератів, курсових та дипломних робіт з психології.
10. Шляхи оптимізації процесу викладання психології. Контроль у навчальному процесі та вимоги до нього.
11. Функції та ролі викладача психології. Психологічний супровід здобувачів освіти.
12. Особливості викладання психології у початковій,

середній та старшій школі.

13. Особливості факультативних занять з психології для різновікових груп.

14. Психологія активних методів навчання (Методи програмованого навчання. Методи проблемного навчання. Методи інтерактивного навчання. Методи дистанційного навчання).

15. Бінарний характер процесу навчання.

16. Управління учбовою діяльністю здобувачів освіти на лекціях. Методи закріплення вивченого матеріалу. Розробка системи критеріїв оцінки знань та умінь.

17. Типологія самостійної роботи здобувачів освіти в сучасній дидактиці. Вимоги до конструювання індивідуальних форм навчальної роботи здобувачів освіти.

18. Сучасна психолого-педагогічна модель викладача вищої школи та передумови її формування в період навчання. Функції та ролі викладача психології. Психологічний супровід здобувачів освіти. Ставлення викладача до критики з боку здобувачів освіти, особистісні відносини з здобувачами освіти.

19. Підготовка викладача до навчального заняття. Система підготовчих дій. Підготовка викладача до занять з психології за умов дистанційного навчання.

20. Схема технології розробки навчального курсу з психології. Розробка робочої програми курсу.

- 2. Здійснити самодіагностику власних якостей як куратора та викладача вищої школи.**
- 3. Підібрати/Розробити інструментарій для проведення моніторингу якості академічних досягнень студентів.**
- 4. Підготувати тестові завдання для проведення експрес-контролю знань за однією з тем навчального курсу.**
- 5. Підготувати рецензію на 1 фахову статтю з проблеми інновацій в системі вищої освіти.**

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

СР оцінюється в межах комплексної оцінки знань, виходячи із видів роботи та критеріїв оцінювання з урахуванням особливостей навчальної дисципліни, обсягу годин, що відведені навчальним планом.

Система оцінювання самостійної (індивідуальної) роботи. Самостійна (індивідуальна) здобувачів освіти, яка передбачена в темі поряд з аудиторною, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті.

Критеріями оцінювання можуть бути:

- *при усних відповідях*: повнота розкриття питання, логіка викладання, культура мови, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, журналів, періодичних видань тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки;

- *при виконанні письмових завдань*: повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, підготовка матеріалу за допомогою комп'ютерної техніки та інших технічних засобів.

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та подальшого його оцінювання враховуються такі рівні знань студентів:

1-й рівень – низький. Здобувач освіти володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу. Відповідь при відтворенні навчального матеріалу – елементарна, фрагментарна, зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення;

2-й рівень – середній. Здобувач освіти володіє повним обсягом навчального матеріалу, здатний його

аналізувати, але не має достатніх знань для формулювання висновків, порівняння теоретичних знань із практичними прикладами. Відтворюється основний навчальний матеріал, виконуються завдання за зразком, володіння елементарними вміннями навчальної діяльності.

3-й рівень – достатній. Здобувач освіти вільно володіє навчальним матеріалом на підставі вивченої основної та додаткової літератури, аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.

Знання істотних ознак понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними, самостійне застосування знань в стандартних ситуаціях, володіння розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням), вміння робити висновки, виправляти допущені помилки. Відповідь здобувача освіти повна, правильна, логічна, обґрунтована та без власних суджень. Здобувач освіти здатен самостійно здійснювати основні види навчальної діяльності.

4-й рівень – високий. Знання глибокі, міцні, узагальнені, системні та творчо застосовуються. Навчальна діяльність має науково-дослідницький характер, позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні проблемні ситуації, шукати шляхи їх вирішення, виявляти і захищати свою особисту позицію.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Закон України «Про вищу освіту». [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://osvita.ua/legislation/law/2235/>
2. Пояснювальна записка до складання силабусу освітнього компонента (сформовано на основі рекомендацій Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти) Схвалено Вченою радою Волинського національного університету імені Лесі Українки Протокол №8 від 28 червня 2022 р.
3. Нормативні документи ВНУ імені Лесі Українки. Режим доступу : <https://ed.vnu.edu.ua/71-2/нормативні-документи-вну-імені-лесі-у>
4. **Інструменти для викладачів**
<https://www.facebook.com/tools4teach>

1. Основна

1. Власова О.І. Методика викладання психології: підручник. Київ : Геопринт, 2011. 340 с.
2. Булгакова Н. Б., Рахманов В.О. Методика викладання у вищій школі: [навч. посібник]. Київ : НАУ, 2012. 204 с.
3. Джеджула О.М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник / О.М. Джеджула. Вінниця: ВНАУ, 2021. 208 с. Режим доступу: <http://repository.vsau.org/getfile.php/27268.pdf>
4. Дроздова І.П. Методика викладання, педагогіка та психологія вищої освіти: навчальний посібник. Харків: ХНАМГ, 2008. 142 с.
5. . Дистанційне навчання: психологічні засади : [монографія] / [М.Л. Смульсон, Ю.І. Машбиць, М.І. Жалдак та ін.]; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т психології ім. Г.С. Костюка ; за ред. М. Л. Смульсон. Київ : 2012. 240 с.

6. Жуков С. М. Самойлов В.В. Викладання психологічних дисциплін у сучасних навчальних закладах: навч. посіб. Артемівськ : ДонУЕП, 2015. 435 с.
7. Козаков В.А., Дзвінчук Д.А. Психолого-педагогічна підготовка фахівців у непедагогічних університетах: Монографія. Київ : ЗАТ «НІЧЛАВА», 2003. 140 с.
8. Ковальчук В.І. Інноваційні підходи до організації навчального процесу. Київ : Шкільний світ, 2011. С. 17-22.
9. Крысько В. Т. Психология и педагогика в схемах и таблицах. Харьков : Харвест, 1999. С. 375.
10. Лунячек В.Е. Компетентнісний підхід як методологія професійної підготовки у вищій школі. Публічне управління: теорія та практика. 2013. Вип. 1. С. 155-162. [Електронний ресурс].Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2013_1_27
11. Методика викладання психології у вищій школі : [навч. посіб.] / Ю.Ю. Бойко- Бузиль, С.Л. Горбенко та ін. Київ : Атіка, 2012. 272 с. Режим пошуку : <https://lib.iitta.gov.ua/705840/1/Методика%20викладання%20психології%20у%20вищій%20школі.pdf>
12. Нагаев В.М. Методика викладання у вищій школі. [Електронний ресурс]. Доступ до посібника: http://dspace.knau.kharkov.ua/jspui/bitstream/123456789/1078/1/Методика_ВВШ_2007.ПДФ.PDF
13. Перспективні освітні технології: науково-методичний посібник / За ред. Т.С. Сазоненко. Київ: Гопак, 2000. 560 с.
14. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: навчальний посібник для магістрів і аспірантів. Київ : ТОВ" Філ-студія", 2006. С.6-12.
15. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Пб1 Психологія вищої школи: Підручник. - 3-тє вид, випр. і доп. Київ : Каравела, 2011. 36 с. Режим доступу : https://library.udpu.edu.ua/library_files/438437.pdf
16. Резван О. О. Методика викладання у вищій школі. Харків, ХНАДУ: «Міськдрук», 2012. 152 с.

17. Романовський О. Г., Резнік С. М. Методика викладання психології : навчально-методичний посібник. Харків : ФОП Панов А.М., 2019. С. 5-6. 51 с. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/185669298.pdf>
18. Слепкань З. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі. Київ : НПУ, 2005. 239 с.
19. Юрченко В.І., Подоляк Л.Г., Психологія вищої школи: практикум. Навчальний посібник для ВНЗ. К.: Каравела, 2008. С.10-14.

2.Додаткова

20. Булах І.Є. Мруга М.Р. Створюємо якісний тест : [навч. посібник]. Київ : Майстер-клас, 2006. 160 с.
21. Двіжона О.В., Руснак І.С. Методика викладання психології: Навчальний посібник. Чернівці: Рута, 2006. 231 с.
22. Дем'яненко Н. М. Система тьюторства: актуалізація ретродосвіду Великої Британії Зб. наук. праць Полтавського держ. пед. ун-ту імені В. Г. Короленка. Полтава, 2006. Вип. No 6 (57). С. 72–75. (Серія «Педагогічні науки»).
23. Жуков С. М., Самойлов В. В. Викладання психологічних дис- циплін у сучасних навчальних закладах : навч. посіб. Артемівськ : ДонУЕП, 2015. 435 с.
24. Карандашев В.Н. Методика преподавания психологи : [Учебное пособие]. СПб.: Питер, 2008. 250 с.
25. Козаков В. А. Самостоятельная работа студентов и её информационно-методическое обеспечение. Київ : Вища шк., 1990. 248 с.
26. Носенко Е. Л., Чернишенко С. В. Методологічні аспекти забезпечення запам'ятовування інформації при розробці дистанційних навчальних курсів. Дн-ськ, 2003. 147 с.
27. Самаріна С. Нові технології навчання. Київ : Вища школа, 2004. 267 с.
28. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи : [навч. Посіб]. Київ : «Академвидав», 2006. 352 с.

29. Буряк В. Керування самостійною роботою студентів. Вища школа. 2001. № 4-5.
30. Головка Л.Л. Активізація самостійної роботи студента під час лекційних занять. Освіта і управління. 2002. № 1.
31. Євтух М.Б. Нові технології навчання. Київ : МАУП, 2003. 374с.
32. Заика Е.В. Психологические вопросы организации самостоятельной работы в вузе. Практическая психология и социальная работа. 2002. № 6.
33. Зязюн І. Сучасний викладач технічного вузу: особливості педагогічної дії. Шлях освіти. 1998. № 2.
34. Максименко С.Д. Загальна психологія. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 272 с.
35. Методика викладання психології у вищій школі : [навч. посіб.] / Ю. Ю. Бойко-Бузиль, С. Л. Горбенко та ін. Київ : Атіка, 2012. 272 с.
36. Положення про організацію навчального процесу на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях у Волинському національному університеті імені Лесі Українки. Режим доступу : https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/28Polozhennya_pro_org_anizatsiyu_navch._pr_otsesu_u_VNU_pred.pdf
37. Методичні рекомендації з курсу «Методика викладання психології» для студентів напряму підготовки 6.030102 Психологія / Укладачі Гавриловська К.П., Фальковська Л.М. Житомир, 2016. 63 с
38. Наказ МОН №588 від 27.06.2008 р. щодо видання навчальної літератури /http://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/274.ukr.html/.
39. Основи педагогіки и психології вищої школи в Україні / під ред. В. М. Галузинський, М.Б. Євтух. Київ : ІНТЕЛ, 1995. 168 с.
40. Осухова Н.Г. Становление творческой индивидуальности педагога. Педагогіка. 1992. № 3-4. С. 53-57.

41. Пастушенко Н. М., Пастушенко Р. Я. Діагностування навченості. Гуманітарні дисципліни. Львів, 2000. 126 с.
42. Педагогічні технології / О.С. Падалка, А.С. Нісімчук, І.О.Смольок, О.Т. Шпак. Київ : «Укр. енциклопедія», 1995. 253с.
43. Підбуцька Н. В. Куратор у навчально-виховному процесі ВНЗ. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2011. №27. С. 450-454.
44. Психологія : [підручник для педвузів] / За ред. Г.С.Костюка. Київ : Вища школа, 1968. 576 с.
45. Самошкіна Л. М. Вікова психологія : [навчальний наочний посібник з мультимедійним курсом] / Під ред. Чл.-кор. АПН України, професора Е. Л. Носенко. Дніпропетровськ : Вид-во ДНУ, 2006. 248 с.
46. Самошкіна Л. М. Психологічні особливості розробки on-line курсу «Психодіагностика». Матеріали Міжнародної науково-методичної конференції «Методологічні засади дистанційного навчання» 17 листопада 2005р., Дніпропетровськ: ДНУ, 2005.
47. Самошкіна Л. М., Шафоростов І. М. Шляхи інтеграції матеріалів дистанційного курсу «Вікова психологія» в структуру індивідуального досвіду студентів. Тези доповідей науково-практичної конференції «Нові технології навчання: психологічні проблеми / За ред. С. Д. Максименка, М. Л. Смольсон. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. С. 34-37.
48. Шевчук С.П., Скороходов В.А., Шевчук О.С. Інтерактивні технології підготовки менеджерів : [навч. посібник]. Київ : Професіонал, 2009. 232 с.
49. Юцявичене П. Теория и практика модульного обучения : [монографія]. Каунас : Швиеса, 1989. 272 с.
50. Association for Psychological Science
/http://psychologicalscience.org/.

Електронні інформаційні ресурси

1. Teaching Clinical Psychology: In-Class Exercises /<http://www-usr.rider.edu/~suler/inclassex.html/>.
2. http://megalib.com.ua/book/130_Psihologichna_slyjba.html MegaLib.com.ua. Все для студентів
3. <https://imzo.gov.ua/tag/psyholohichna-sluzhba/> Інститут модернізації змісту освіти.
4. <https://imzo.gov.ua/psyholohichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/normatyvnopravova-baza/> Нормативно-правова база діяльності психологічної служби. Інститут модернізації змісту освіти.
5. <https://mon.gov.ua> [Міністерство освіти і науки України: Головна сторінка](#)
6. www.psylib.kiev.ua – психологічна бібліотека Київського фонду сприяння розвитку психологічної культури
7. http://catalog.library.tnpu.edu.ua:8080/library/TopicDescription?topic_id=96188 Довідкові видання з психології (енциклопедії, словники, довідники)
8. <http://chitalka.info> – студентська електронна бібліотека
9. <http://uk.wikipedia.org> – Вікіпедія: вільна електронна енциклопедія (українська)
10. www.ukrbook.net – сайт Книжкової палати України
11. www.lib.com.ua - електронна бібліотека
12. www.nbu.gov.ua – Національна бібліотека України ім. Вернадського

Модель готовності викладача до професійної діяльності

**Методична розробка лекційного заняття на
тему : «Увага»**

Аудиторія: студенти II курсу.

Мета: сформувати уявлення здобувачів освіти про особливості уваги, як психічного процесу, охарактеризувати її види та властивості.

Організаційна форма лекції: пояснювально-ілюстративна лекція.

План лекції:

1. Загальна характеристика уваги.
2. Види уваги.
3. Властивості уваги.

Опорний конспект змісту лекції:

1. - Загальна характеристика уваги

Увага - це особлива форма психічної діяльності, яка виявляється у спрямованості і зосередженості свідомості на значущих для особистості предметах навколишньої дійсності. Вона виявляється у всіх психічних процесах. Основними функціями уваги є регуляція діяльності та контроль за її перебігом.

Фізіологічною основою уваги є наявність осередку оптимального збудження в корі головного мозку (за І.Павловим) та принцип доміанти О.Ухтомського. Згідно теорії І Павлова, нервові імпульси, які доходять до осередку оптимального збудження, відображаються людиною, інші - не помічаються. Домінанта визначає характер реакції організму в певний момент, підпорядковує собі всі побічні імпульси і за їх рахунок набуває більшої стійкості.

2. - Види уваги

Увага має наступні різновиди:

Мимовільна увага - це увага, яка виникає в процесі взаємодії людини з навколишнім середовищем без її свідомого наміру і без будь-яких вольових зусиль із її боку. Вона виникає під

впливом зовнішніх і внутрішніх чинників. До *зовнішніх чинників* належать:

- ступінь інтенсивності подразника (наприклад, яскравий колір);
- контраст між подразниками (наприклад, кроки вдень і вночі);
- новизна, незвичність подразника (наприклад, щит, що рухається);
- припинення дії подразника (наприклад, вимкнення звуку).

До *внутрішніх чинників* належать:

- відповідність зовнішнього подразника внутрішньому стану організму (наприклад, голодна людина, звертає увагу на їжу);
- почуття (наприклад, людина у піднесеному настрої помічає навіть дрібниці, у пригніченому - ні на що не звертає увагу);
- залежність спрямованості уваги від структури діяльності (наприклад, авіаконструктор звертає увагу на літаки).

Довільна увага - це увага, яку особистість свідомо викликає, спрямовує і регулює. Вона вимагає волевих зусиль і досить швидко виснажує людину. Довільна увага часто переходить у післядовільну.

Післядовільна увага - це увага, що виникає на основі інтересу до процесу діяльності. Вона сприяє зменшенню напруги.

3. - Властивості уваги

Увага має такі характерні властивості:

Обсяг уваги - це кількість об'єктів, які людина може охопити одночасно. Встановлено, що доросла людина за 0,1 секунди може сприйняти 5-7 об'єктів, а дитина - 2-3 об'єкти.

Розподіл уваги - це здатність людини одночасно виконувати два або більше видів діяльності. Наприклад, водій під час керування автомобілем повинен одночасно стежити за

дорогою, панеллю приладів, слухати роботу двигуна, натискати на педалі та перемикачі швидкості

Стійкість уваги - тривалість збереження цілеспрямованої уваги на певному об'єкті чи виді діяльності. Вона залежить від складності виконання завдання, від інтересу до даного виду діяльності та наявності позитивних емоцій.

Зосередженість (концентрація) уваги - це міра утримання уваги на одному об'єкті при абстрагуванні від інших.

Коливання уваги - це короткочасні мимовільні зміни ступеню напруженості уваги. Прикладом коливання уваги можуть виступати подвійні зображення типу "Молода жінка чи старша?", "Зрізана піраміда" тощо.

Перемикання уваги - перенесення уваги людини з одного об'єкта на інший. Наприклад, пілот під час польоту перемикає увагу з приладів на полосу, на зауваження диспетчера тощо. При потребі перемикання може відбуватися 3-4 рази на секунду.

Література:

- 1 Андреев О. Хромов Л. Тренировка внимания. – М.: Школа Олега Андреева, 1996.
- 2 Веккер Л.М. Психические процессы. В 3-х т. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1974.
- 3 Дормашев Ю.Б., Романов В.Я. Психология внимания. – М.: Тривола, 1995.

Методична розробка семінарського заняття

Тема: *Психологічні проблеми емоцій.*

Мета: ознайомити здобувачів освіти з особливостями перебігу психічних станів людини, вираження її емоцій та почуттів, вольової діяльності.

Форма організації семінару: розгорнута бесіда на основі плану.

Основні поняття:

Емоції – це реакції людини і тварин на дію внутрішніх та зовнішніх подразників, що мають яскраво виражене суб'єктивне забарвлення і пов'язані із задоволенням або незадоволенням біологічних потреб.

Почуття – це відображення у свідомості людини її ставлень до навколишнього, що виникає про задоволенні або незадоволенні соціальних потреб.

Переживання – це форма виявлення ставлення людини до певного предмета чи явища об'єктивної дійсності.

Афект - це емоційний процес, який швидко оволодіває людиною, бурхливо триває і характеризується змінами свідомості.

Фрустрація – це негативний емоційний стан, що супроводжується дезорганізацією свідомості та діяльності у стані безнадійності, втрати перспективи.

Стрес – це негативний емоційний стан, що виникає у відповідь на дію несприятливих зовнішніх або внутрішніх факторів.

Настрій – це загальний емоційний стан, який протягом певного часу забарвлює психічні процеси і поведінку людини.

Пристрасть – це сильний, стійкий, тривалий емоційний стан, який захоплює людину, володіє нею і виявляється в зосередженні всіх прагнень особистості на одній меті.

Хід заняття:

1. **Підготовчий етап.** (5 хв.) Зацікавити здобувачів освіти проблемою емоційної сфери особистості, налаштувати їх на творчу самостійну роботу над темою.

2. **Основний етап.**

Написання дидактичного тесту з метою перевірки засвоєння бази знань із теми. (15 хв.)

Обговорення питань теми. (25 хв.) Студенти поділяються на 4 групи, відповідно до кількості завдань. Відбувається обмін думками в підгрупах.

Презентація відповідей на питання та їх обговорення. (30 хв.)

3. **Заключний етап**

Підведення викладачем підсумків роботи на семінарському занятті та виставлення оцінок. (5 хв.)

Озвучення питань та літератури до теми наступного семінарського заняття та завдань для самостійної роботи. (10 хв.)

Методичне забезпечення:

Питання для семінарського заняття:

1. Загальна характеристика емоцій та почуттів. Роль емоцій у професійній діяльності спеціаліста.
2. Класифікація та форми переживання емоцій та почуттів.
3. Сутність і класифікація психічних станів особистості.
4. Урахування афективної сфери особистості у професійній діяльності спеціаліста.

Література:

1. Аболин Л.М. Психологические механизмы эмоциональной устойчивости человека – Казань: Изд-во Казан. ун-та, 1987.
2. Додонов Б.И. В мире эмоций. – К.: Политиздат Украины, 1987.
3. Изард К.Е. Эмоции человека. – М.: Изд-во МГУ, 1980.
4. Селье Г. Стресс без дистресса. – Рига: Виєда, 1992.

Завдання для дидактичного тесту:

1. Чи є емоції у тварин:

- а) так;
- б) ні?

2.. У якому з варіантів названі види емоцій:

- а) прості, складні;
- б) стеничні, астеничні;
- в) всі варіанти правильні?

3. У якому рядку названі емоційні стани:

- а) стеничні емоції, астеничні емоції;
- б) стрес, сором, любов, байдужість, біль;
- в) настрій, афект, стрес, пристрасть, фрустрація;
- г) афективний стан, депресія, апатія, чуттєвий тон?

4. У якому з наведених варіантів перелічено лише прості емоції:

- а) приємне, задоволення, неприємне, огида;
- б) радість, приємне, незадоволення, огида;
- в) сором, неприємне, гнів, задоволення;
- г) страх, незадоволення, гнів, приємне?

5. У якому рядку названі лише складні емоції:

- а) огида, приємне, неприємне, сором:

- б) радість, смуток, страх, гнів;
- в) незадоволення, страх, неприємне, сором;
- г) сором, смуток, гнів, неприємне;
- д) приємне, радість, страх, сором?

Завдання для самостійної роботи:

Перерахувати саногенні та патогенні емоції.

Питання для наступного семінарського заняття:

1. Загальна характеристика волі.
2. Функції волі: емоційно-вольова регуляція поведінки.
3. Вольові якості особистості та їх прояв у професійній діяльності спеціаліста.
4. Особливості виховання вольової активності людини.

Література для наступного семінарського заняття:

1. Бех І.Д. Від волі до особистості. - К.: Україна-Віта, 1995.
2. Иванников В.А. Психологические механизмы волевой регуляции. -М.: Изд-во МГУ, 1991.
3. Ильин П.М. Психология воли. – СПб.: Изд-во «Питер-Ком», 2000.
4. Рувинский Л.И., Хохлов С.И. Как воспитывать волю и характер. – М: Просвещение, 1986.

Методичні вказівки:

При підготовці до семінарського заняття студенту слід звернути увагу на те, що відчуття і сприймання відображають реальний світ при безпосередньому його впливі на органи чуття, раціональні форми пізнання опосередковано відображають зв'язки між предметами та явищами дійсності, а *емоції та почуття* у формі *переживань* відображають суб'єктивне ставлення людини до об'єктивної дійсності. Вирізняють такі форми переживання емоцій та почуттів:

настрій, афект, фрустрація, стрес, пристрасть.

У процесі обговорення теми слід зазначити, що емоції та почуття характеризуються полярністю (позитивні-негативні), можуть мати стенічний (стимулюють діяльність організму) або астенічний (роблять людину пасивною) характер. Тож, переважання у людини тих чи інших емоцій та почуттів суттєво впливає на її працездатність та виконання нею професійних обов'язків. Тому вкрай необхідно формувати навички емоційної розрядки, саморегуляції та контролю над проявами емоцій. Підтримувати добрий *психічний стан* (емоційне забарвлення самопочуття людини) можна за рахунок виконання вправ з релаксації (зняття напруження), ведення активного способу життя та займання активної життєвої позиції тощо.

Саморегуляція та контроль над емоційними проявами відбувається завдяки волі. Саме *воля* передбачає регуляцію поведінки та діяльності людини. Вона залежить від рівня розвитку особистості, і формує такі її характерологічні якості як: цілеспрямованість, принциповість, наполегливість, ініціативність, рішучість, витримка, самостійність тощо. Виховання волі відбувається у процесі залучення дитини до спільної з дорослими цілеспрямованої праці, спонукання доводити розпочату справу до кінця, долаючи труднощі, пов'язані з її реалізацією.

Розробка методичної карти навчального заняття**Вид заняття:** (лекція, семінар, практичне)**Тема заняття:**

Мета заняття: (навчальна, виховна, розвивальна), міжпредметні зв'язки. При визначені цілей використовують терміни, що відображають кінцевий результат пізнавальної діяльності власне студента. «Знати», «засвоїти», «вміти», «оволодіти», «ознайомитися» всього цього має навчитися студент.

Методичне забезпечення заняття: (наочні посібники, роздатковий матеріал, технічні засоби, література)

План заняття

№	Елементи заняття, навчальні питання, форми і методи навчання
1	<i>Організаційний момент</i>
2	<i>Вивчення навчального матеріалу з таких питань: (перелік питань) .</i>
3	<i>Проведення тест-контролю для закріплення матеріалу</i>
4	<i>Домашнє завдання:</i> <i>Вивчити:</i> - конспект лекції; - підготувати повідомлення на тему (зазначити тему); - виписати зі словника поняття (перерахувати поняття)

Методичні рекомендації щодо організації та проведення лекційних занять

1. Методика підготовки лекції:

Оцінити слухацьку аудиторію (Хто ваші слухачі?). Це дає змогу зрозуміти чого очікують слухачі від цього заняття. Необхідно враховувати, що вони вже знають з даної теми, й не гаяти час на розкриття вже знайомого.

➤ Визначити мету аудиторії (її цілі мають бути конкретними, реальними, помірними), чітко визначити, що мають знати або вміти слухачі після лекції. З'ясувати для себе переваги у викладанні: переконання, інформування, стимулювання, заперечення або активізація. З огляду на рівень і потреби аудиторії лаконічно й стисло сформулювати назву теми; спробувати визначити мету та завдання викладання.

➤ Опрацювати джерела інформації.

➤ Скласти план лекції, сформулювати мету та завдання. Визначити які знання, вміння формуються при викладанні лекції.

➤ Визначити ключові поняття (терміни).

➤ Підготувати текст лекції. Визначити основні питання теми, письмово викласти матеріал (матеріал тексту не має повторювати текст підручника).

➤ Розробити засоби активізації сприйняття та засвоєння лекційного матеріалу.

➤ Визначити та підібрати роздатковий матеріал, технічні засоби, наочний матеріал.

➤ Розробити перелік літературних джерел, питань та завдань для самостійної роботи, прикладів ситуацій та шляхи їх вирішення.

2. Методичне планування міждисциплінарної інтеграції

Методичне планування міждисциплінарної інтеграції проводиться за трьома напрямками. *Перший напрям* - визначаються дисципліни, їх розділи, теми, які є попередніми, базовими щодо вивчення теми даного заняття (забезпечуючі).

Другий напрям - визначаються перспективні предмети, їх розділи, теми які називають забезпечуваними або наступними дисциплінами. *Третій напрям* - плануються внутрішньо предметні зв'язки, що передбачають інтеграцію теми, що вивчається, з попередніми і наступними темами даної дисципліни.

Інформативна форма планування міждисциплінарної інтеграції

Дисципліни	Знати	Вміти
<i>Попередні</i> (забезпечуючі) 1. 2.		
<i>3. Наступні</i> (забезпечувані) 1. 2. 3.		
<i>Внутрішньо</i> <i>предметна</i> <i>інтеграція</i> 1. 2. 3.		

3. Вибір змісту навчального матеріалу і його структурування

Вибір змісту навчального матеріалу є важливою ланкою методичного ланцюга, що бере свій початок від кваліфікаційних характеристик фахівців, через спеціально відібраний зміст до вибору відповідної системи методів, засобів навчання та контролю.

Критерії вибору змісту матеріалу:

1. Головним критерієм вибору змісту матеріалу дисципліни в цілому, а також конкретної теми лекції є значимість її в майбутній професійній діяльності спеціаліста певного фаху.

2. Значимість змісту для вивченні наступних тем.

Структурування змісту

Виділимо основні етапи процесу переробки інформації на основі її структурування:

1. Розподіл всього масиву інформації на блоки.
2. Виділення головних елементів кожного блоку нової інформації.
3. Визначення логічних зв'язків між основними елементами інформації.
4. Визначення основних характеристик головних елементів, їх деталізація.
5. Виділення смислового та логічного ядра інформації, що відображає базовий компонент змісту.
6. Закріплення його в пам'яті, у вигляді структурно-логічної схеми змісту.
7. Використання створеної структурно-логічної схеми, як основи при деталізованому відтворенні змісту.

Важливо зауважити, що основним результатом переробки теоретичної інформації виступає:

- побудована структурно-логічна схема, що є відображенням основи, стержня логічного ядра змісту;
- утворена структурно-логічна схема стає каркасним елементом в процесі запам'ятовування матеріалу, а також базисом при подальшому його відтворенні і деталізації;
- саме ця структурно-логічна схема змісту зберігається у довгостроковій пам'яті.

Педагогічний досвід свідчить, що ефективним методичним прийомом в цьому плані є застосування графічних зображень логічних структур змісту матеріалу.

4. Методичні вимоги побудови графічних зображень структурно-логічних схем змісту

1. Структурно-логічна схема не повинна бути інформаційно перевантажена; вона повинна бути достатньо інформативною у відображенні змістовного ядра і логіки теми.

2. За конструкцією структурно-логічна схема повинна бути максимально простою, доступною для зчитування інформації і встановленню зв'язків між елементами теми;

3. Для побудови структурно-логічної схеми виділяються її основи, які є назвою блоків інформації теми; основи в саму схему не включаються, а розміщуються на рівні певного блоку інформації;

4. Лінії в структурно-логічній схемі відображають логічні зв'язки між навчальними елементами;

5. Схема може бути побудована від загального до часткового і навпаки.

6. За своїм методичним призначенням структурно-логічна схема виконує функцію *скороченого, інформаційно-насиченого графічного відображення змісту теми.*

5. Орієнтовна схема складання методичної розробки лекції

Тема лекції, кількість навчальних годин

1. Науково-методичне обґрунтування теми (актуальність теми, її значення у майбутній професії).
2. Навчальні цілі лекції

План та організаційна структура лекції

1. *Підготовчий етап* (визначення актуальності теми, навчальних цілей та мотивація).
2. *Основний етап* (викладання лекційного матеріалу за планом).
3. *Заключний етап* (резюме лекції, загальні висновки, завдання для самопідготовки).

Зміст лекційного матеріалу:

1. Розгорнутий конспект змісту теми.
2. Структурно-логічна схема змісту теми.

Матеріали активізації здобувачів освіти під час читання лекції:

Питання, задачі, проблемні ситуації, матеріали лекційного контролю, ілюстративні матеріали тощо.

Матеріали для самопідготовки здобувачів освіти:

1. За темою, що викладена в лекції (література, питання, завдання);
2. За темою наступної лекції (література, перелік основних питань); Самопідготовка здобувачів освіти за темою наступної лекції є елементом поширеної методики випереджаючого навчання. Це дозволяє студентам прийняти участь в її обговоренні під час лекції. Така методика вважається ефективною в сучасних умовах професійної підготовки.

**План методичного сценарію проблемної лекції з
елементами евристичної бесіди та аналіз прийомів її
організації (В.Я.Ляудіс)**

Основні методичні завдання сценарію проблемної лекції

1. Експозиція проблеми - теоретичний смисл аналізу проблеми в системі цілей та завдань курсу.
2. Введення в проблему. Виявлення та фіксація складу протиріч, можливих підходів до їх вирішення. Співставлення різних підходів до вирішення проблеми. Визначення міри вирішення проблеми та диференціація її аспектів. Резюме аналізу продуктивності наукового рішення проблеми.
3. Введення зовнішнього діалогу як умови актуалізації позицій слухачів відносно до проблеми що розглядається.
4. Перехід до рішення рефлексивних завдань: аналіз підстав та передумов власного розуміння проблеми слухачами. Введення ситуацій, які провокують інтелектуальний конфлікт між вихідними позиціями слухачів і позиціями під час розв'язання проблем запропонованих лектором (викладачем).
5. Резюме продуктивності рішення проблеми в контексті даного підходу, виявлення невіршених аспектів проблеми.

Прийоми організації предметного змісту проблемної ситуації

- 1) Включення того чи іншого типу протиріч між емпіричними даними і теоретичними положеннями, між новими фактами і попередніми теоретичними моделями, між різними аспектами опису одного й тож явища.
 - 2) Використання різних засобів для виявлення протиріч.
 - 3) Конкретизація рішення проблеми в системі завдань.

Прийоми організації форм взаємодії та співпраці викладача зі студентами в проблемній ситуації лекції

- 1) Зміни позиції лектора по відношенню до аудиторії на різних етапах вирішення проблеми.
- 2) Зміни позицій аудиторії з метою переходу від одного етапу розв'язання проблеми до іншого (вирішується за допомогою поставлених прямих питань.)

Наведений план лекції охоплює лише основні моменти програмування діалогу в проблемній ситуації і не претендує на вичерпну повноту. Він може бути використаний для забезпечення вибору та конструювання послідовності етапів організації сценарію проблемної лекції, що включає елементи евристичної бесіди.

Внутрішня динаміка сценарію проблемної лекції, її вплив на аудиторію обумовлені ступенем адекватності прийомів організації предметного змісту проблемної ситуації, її дидактичними та виховними цілями, а також ступенем співвідношення перших із прийомами організації форм взаємодії викладача зі студентами. Співвіднесення прийомів організації предметного і комунікативного аспектів лекції складає особливе методичне завдання, яке розв'язується на кожному етапі проблемної ситуації.

Орієнтовна схема складання методичних розробок семінарських занять

Тема, кількість навчальних годин

- 1. Актуальність теми*
- 2. Навчальні цілі*
- 3. Зміст теми семінарського заняття*

4. План та організаційна структура семінарського заняття

1. Підготовчий етап (організаційні заходи, постановка мети та мотивація).
2. Основний етап (аналіз та узагальнення теоретичного матеріалу за планом).
3. Заключний етап (підведення підсумків, завдання для самостійної роботи).

5. Матеріали методичного забезпечення семінарського заняття:

1. План семінару;
2. Література (навчальна, наукова);
3. Проблеми, питання, завдання, задачі, тести, схеми (відповідно до типу семінару).

На заключному етапі семінарського заняття студентам надається план теми наступного семінару, теми рефератів та доповідей.

6. Дидактичний матеріал до проведення семінару

Тема:

Мета: Закріпити знання з теми й перевірити рівень засвоєння навчального матеріалу.

Завдання для самостійної підготовки до семінару

Тематика рефератів і доповідей

Тест для закріплення знань.

Ділова гра за темою заняття.

7. Методичні рекомендації щодо проведення семінарських занять:

По-перше, у плані семінарського заняття наводяться питання для обговорення, дискусії та завдання творчого характеру за тією чи іншою темою на яких студенти мають проявити креативне мислення.

По-друге, ці завдання мають як індивідуальний, так і груповий характер, а їх вибір здійснюють самі студенти. Завдання повинні бути підготовлені письмово у вигляді дайджесту, реферату, конспекту, опорного конспекту, сценарію.

По-третє, форма проведення семінарського заняття має бути активною у вигляді дискусії, презентації, захисту міні-проектів, конференції тощо.

На заняттях рекомендується створювати творчі міні-групи розглядати завдання - ситуації, які потребують аналізу, вибору рішень, пропозицій.

Обов'язковим є підведення підсумків кожного семінарського заняття.

На семінарському занятті обговорюються не лише питання, які розглядалися на лекції, але й усі, що передбачені програмою дисципліни.

І. Орієнтовна схема складання методичних розробок практичних занять. (Тема, кількість навчальних годин)

1.Актуальність теми.

2.Навчальні цілі заняття (із вказівкою рівня засвоєння: ознайомитись, мати уявлення про...; знати, засвоїти...; оволодіти навичками...; оволодіти вміннями...: розвинути творчі здібності...).

3.Зміст теми практичного заняття (може бути представлений розгорнутим текстом змісту теми, тезисним викладанням змісту, структурно-логічною схемою змісту)

4.Матеріали методичного забезпечення заняття

- Матеріали контролю для підготовчого етапу заняття: питання, задачі, тестові завдання та інше.
- Матеріали методичного забезпечення основного етапу заняття: професійні алгоритми для формування навичок та вмінь, навчальні задачі.
- Матеріали контролю для заключного етапу: задачі, завдання, тести.
- Матеріали методичного забезпечення самопідготовки здобувачів освіти: орієнтовні карти для організації самостійної роботи здобувачів освіти з навчальною літературою.

5.Література. Навчальна (основна і додаткова); наукова; методична.

ІІ. Дидактичний матеріал до проведення практичного заняття

Тема.

Мета (набути практичні навички з аналізу ситуації, навчитися приймати рішення).

Самостійна робота на практичному занятті: *Завдання 1.*

Робота в малих групах.

Завдання 2. Написання дидактичного тексту для перевірки засвоєння бази знань з теми .

Завдання 3. Ділова гра.

Додаток М

*Зразок оформлення титульної сторінки звіту з
самостійної роботи здобувачів освіти*

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет психології
Кафедра педагогічної та вікової психології

ЗВІТ ІЗ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
з навчальної дисципліни
«Методика викладання психології
у закладах вищої освіти»

Виконав (ла):
Студент (ка) групи _____
(Прізвище, ініціали)

ЛУЦЬК-2023

**Методика викладання
психології у закладах вищої
освіти:**

методичні рекомендації до самостійної роботи та виконання професійно-орієнтованих індивідуальних науково-дослідних завдань для здобувачів освіти спеціальності 053 «Психологія»
ОС «Магістр»

Укладач: Іванашко О.Є.

ЛУЦЬК-2023

Друкується в авторській редакції

Формат 60x84 ¹/₁₆. Обсяг 22,55 ум. друк. арк., 22,31 обл.-вид. арк.
Наклад 100 пр. Зам. 279. Видавець і виготовлювач – Вежа-Друк
(м. Луцьк, вул. Бойка, 1, тел. (0332) 29-90-65).
Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України
ДК № 4607 від 30.08.2013 р.

